

Anmeldelser

Jürgen Hörstel, *Rundnasen und Kartoffelkäfer. Die NoHAB-Europalokomotiven*, EK-Verlag GmbH, 2024, illustreret, 160 sider, ISBN 978-3-8446-6443-0

Rundnasen und Kartoffelkäfer. Eller rundsnude og kartoffelbille på dansk. Et elsket lokomotiv har mange kæle-navne, og det er netop tilfældet for DSB's ikoniske MY-lokomotiver, hvor det første eksemplar trillede i land fra færgen i Helsingør og ud på de danske skinner en februardag i 1954. Årsagen til at lokomotivtypen i Tyskland fik kælenavnet kartoffelbilen, fortøner sig i det ukendte, men navnet er imidlertid ikke skudt helt ved siden af, idet kartoffelbilen – i Danmark også kaldet Coloradobilen – omkring 1860 ødelagde de vidtstrakte kartoffelmarker i den amerikanske stat Colorado. Noget lignende kan man også sige om MY-lokomotiverne, der blev leveret i et antal af 59 mellem 1954 og 1965. MY-lokomotivet var således udviklet hos General Motors i USA, produceret af den svenske lokomotivfabrik NOHAB i Trollhättan under dansk medvirken, og så fik

MY-lokomotiverne sammen med deres "lillesøstre" af typen MX nærmest udryddet dampdriften ved DSB i løbet af 1950-60'erne. Med andre ord var MY-lokomotiverne med til at bringe DSB og de danske jernbaner ind i efterkrigstidens velfærdssamfund, hvor damp blev afløst af diesel. Samtidig var MY et særdeles velfungerende lokomotiv, og det var først i 2001, at det sidste godstog i DSB-regi blev kørt med MY-lokomotiver. Selv 70 år efter leveringen af de første lokomotiver er flere af MY-lokomotiverne i daglig drift hos mindre danske jernbaneoperatører, men også hos operatører i Sverige, Ungarn og Tyskland. Da DSB udrangerede en lang række af lokomotiverne, blev ti af dem i 1998 solgt til videre drift i Tyskland.

I 2024 var det således 70 år siden, at det første MY-lokomotiv – MY 1101 der i dag er en del af Danmarks Jernbanemuseums samling – blev leveret. Samtidig var det 25 år siden, at de 10 MY-lokomotiver blev leveret til Tyskland i 1999. Det dobbelte jubilæum blev af entusiastkredse fejret ved en storstilet jubilæumsweekend i den østtyske by Wittenberge omtrent midtvejs mellem Berlin og Hamburg med deltagelse af lokomotiver fra Dansk Jernbane-Klub, Danmarks Jernbanemuseum og selskaberne bag de tyske MY-lokomotiver. Hvis nogen havde troet, at interessen for de bedagede lokomotiver var dalende, så blev denne antagelse gjort til skamme under det særdeles velbesøgte arrangement. Det strøm-

mede til med både danskere og tyskere til arrangementet, hvor der var mulighed for at komme tæt på kultulokomotiverne, der med tiden er blevet til designikoner på linje med dollargrinet, de kendte amerikanske 1950'er biler, Arne Jacobsens lamper og Børge Mogensens møbler. MY-lokomotivet er med andre ord blevet en klassiker.

Talrige bøger er gennem tiden udkommet om disse bemærkelsesværdige lokomotiver med deres karakteristiske rundbuede fronter, som ikke lader nogen tvivl tilbage om, at lokomotivet er udviklet i 1950'ernes USA. Blandt de mange udgivelser gennem årene kan nævnes Torben Andersens *NOHAB-GM diesellokomotiver i Danmark DSB litra MY, type 567* (Lokomotivets Forlag 1998) og *Med motor fra GM - DSB litra MV, MY, MX, MZ og ME* af Peter Christensen og John Poulsen (Banebøger 1999). Begge disse bøger giver en glimrende historisk gennemgang af lokomotivtypen frem til årtusindskiftet. Man kan også nævne fotobøger som Jens Hasses *Hvor blev de af? Historien om de danske GM-lokomotivers skæbne efter endt aktiv tjeneste hos DSB* (Banebøger 2012) eller Søren Jakobsens *GM-lokomotiverne. Skandinaviens dieselkæmper* (Forlaget Trainspotting 2023). Disse fire titler er blot et mindre udsnit af det forholdsvis store antal bøger, som har DSB's tidligere rundsnuder i fokus, og udgivelserne vidner samtidig om den store interesse for de kraftfulde lokomotiver.

Midt i det dobbelte jubilæumsår 2024 – med udgangspunkt i årene 1954 og 1999 – nåede en ny udgivelse om MY-lokomotiverne bogmarkedet. Denne gang var det dog ikke det danske bogmarked, men derimod det omfangsrige tyske marked for jernbanebøger. I anledning af jubilæet udgav det anerkendte tyske jernbaneforlag Eisenbahn Kurier således en omfattende fotobog om NOHABs rundsnuder, der på bogens forside betegnes som Europa-lokomotiver, fordi de karakteristiske lokomotiver i årenes løb har nået at køre på skinnerne i blandt andet Danmark, Norge, Sverige, Ungarn, Balkanlandene, Tyskland, Italien og Belgien. Bogen, der naturligvis er skrevet på tysk, indeholder korte præsentationstekster om både lokomotivernes udvikling, deres udbredelse i de forskellige lande og deres efterliv hos mindre operatører, efter at de blev udrangeret fra de statslige jernbaneselskaber.

Det er klart, at det er billederne som bærer den tyske udgivelse. Alene tværformatet giver anledning til at billederne kan få en tilpas stor størrelse, så den store entusiastkreds kan dykke ned i de mange velkomponerede billeder. For den almindeligt interesserede læser, vil man få en god, kort introduktion til lokomotivtypen, om end man nok vil finde billedudvalget noget ensformigt, idet de fleste billeder viser lokomotiverne skråt forfra på vej enten ud af billedets højre eller venstre kant. Naturligvis med vidt forskellige naturscenerier – fra de

dramatiske bjerglandskaber i Norge, over bølgende danske kornmarker til de dragende italienske landskaber, så man næsten bliver nødt til at nyde en aperol spritz, mens man bladrer sig gennem bogens mange billeder. Der er ingen tvivl om, at der er tale om visuel flot udgivelse med mange inspirerende landskabsbilleder med NOHABs lokomotiver som et centralt element i billederne.

Et særligt kapitel i den tyske udgivelse er naturligvis dedikeret de ti DSB-lokomotiver som i 1999 kom til Tyskland. I årenes løb er en enkelt af maskinerne solgt til videre drift i Ungarn, ligesom et par af lokomotiverne har været ude af drift i mange år. Men endnu 25 år efter at MY-lokomotiverne passerede over grænsen ved Padborg på vej til deres nye hjemland, er størstedelen at finde på skinnerne i det store naboland mod syd. Gennem årene har mange forskellige operatører ejet lokomotiverne, og i bogen gives en fortrinlig og kort gennemgang over den brogede historie gennem det kvarte århundrede ledsaget af talrige billeder af lokomotivernes meget forskelligartede udseender gennem årene. At de danske lokomotiver nyder en særlig opmærksomhed, når de kører gennem det tyske landskab, forstår man godt, når man ser de mange spraglede bemalinger, som lokomotiverne har haft gennem årene. Foruden at tjene penge til sine ejere ved forskellige ad hoc-kørsler i hele forbundsrepublikken, har en af ejerne bag det selskab,

som ejer flest af de gamle MY-lokomotiver i Tyskland, haft travlt med malerbøtterne. Gennem årene har Michael Frick, en af ejerne bag Altmark Rail, givet MY-lokomotiverne talrige nye udseender. Således har man i Tyskland kunnet se MY-lokomotiver i eksempelvis amerikansk Santa Fe-design, et Olsenbanden-lokomotiv, et julelokomotiv med gengivelser af Tuborgs ikoniske julebryg-reklame med kane og ølvogn og et lokomotiv inspireret af det skandinaviske nordlys. Med andre ord vækker de gamle danske lokomotiver opsigt i den grå hverdag, når de dukker op på tyske stationer og banegårde.

Rundnassen und Kartoffelkäfer. Die NoHAB-Europalokomotiven er en flot billedbog, der med korte forklarende tekster fortæller om NOHAB-lokomotivernes historie gennem 70 år. Selvom man har et lidt rustent forhold til de tyske verber, så er bogen letlæst, idet det er billederne, som er bogens primære fokus. Den tyske udgivelse fortæller på en gang ganske godt om lokomotivernes historie, men er samtidig også et godt eksempel på den kultstatus, som MY-lokomotiverne har haft gennem mange år. Ikke bare i Danmark men også i udlandet. Mon man overhovedet havde tænkt den tanke eller forventet det, den grå vinterdag i 1954, da NOHABs nyeste produkt kørte ind på færgeklappen og i land i Helsingør? En designklassiker og et kultlokomotiv.

Lars Bjarke Christensen